

15. Розумний О.М. Референдум 17 березня 1991 року як етап суверенізації України / О.М. Розумний, М.М. Розумний // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 72. – С. 842–846.
16. Ростов Ю. Что думает провинциал / Ю. Ростов // Советский Измаил. – 1991. – №26. – 28 лютого. – С. 3.
17. Слипец П. Родину не выбирают / П. Слипец // Ленинский путь. – 1991. – №30. – 12 березня. – С. 2.
18. Татарова В.О. Висвітлення суспільно-політичних подій 1989–1991 років в Україні на сторінках газет / В.О. Татарова // Інтелігенція і влада. – 2013. – №28. – С. 118–124.
19. Уточненные итоги городского референдума // Советский Измаил. – 1991. – №35. – 21 березня. – С. 1.
20. Хаврук І.А. Референдум 17 березня 1991 року в Україні / І.А. Хаврук // Грані. – 2011 – №3. – С.41–45.

Олексій Запорожченко
*кандидат філософських наук,
доцент кафедри суспільних ІДГУ
(м. Ізмаїл, Україна)*

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИКЛИКИ НАЦІОНАЛЬНІЙ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Покоління, яке виросло в тісному спілкуванні з комп'ютерами, мобільним зв'язком, Інтернетом значно відрізняється в духовно-світоглядному аспекті від попередніх, живе в іншому соціально-культурному вимірі. Глобалізація комунікаційного простору, запровадження новітніх інформаційних технологій та домінування відеообразів, гедонізація інформації впливають на статус знання, ідентифікаційний процес нації. Нові комунікаційні технології спроможні вихопити особу зі спільноти. Через індивідуалізацію і прагматизацію процесу комунікації індивід абстрагується від групової, спільнотної ідентичності і позбавляється можливості брати участь в обговоренні загальнонаціональних проблем. Відбувається процес локалізації ідентичностей [1, с. 183].

При цьому слід пам'ятати, що візуальні форми мовлення мають значно більший асиміляційний потенціал, ніж друковані ЗМІ. Під їхнім впливом витісняються традиційні форми і функції вербальної інформаційності, що

допомагала людям збагнути власну ідентичність в національних характеристиках. Нова медіа-реальність, що з'явилася в результаті глобалізації інформаційних потоків, змінює принципи не тільки матеріального, й, насамперед, духовного життя людей, перетворюючи їхню психологію, менталітет, філософські уявлення про час, простір, світ та місце і статус національного у ньому.

Вже на суто функціональному рівні комунікаційна глобалізація уможливорює медіатизацію національних реальностей, адже ЗМІ стають транснаціональними посередниками. Вони сягають не тільки домашнього затишку людини, але й її свідомості, формують її думки та інколи – поведінку. Вплив медіа-реальності може виявитися суттєвим ще й тому, що людина завжди мала потребу пізнавати саму себе у змісті комунікаційного середовища. Це насправді одна з найглибших чуттєвих потреб: люди хочуть розпізнати себе, свої думки і спосіб життя у пропонованих через медіа образах реальності.

Крім того, відбір змісту масової комунікації впливає з людської потреби підтримки і зміцнення власної колективної ідентичності: за допомогою того, що споживач бачить, слухає і читає у ЗМІ, він, між іншим, хоче зміцнити свої зв'язки з суспільною групою, до якої належить і таким чином підтвердити визнані спільні цінності та ідентичність [2, с. 119-151].

З розвитком телебачення й особливо комп'ютерних технологій медіа-реальність отримала якісно новий вимір і нові експансіоністські можливості як стосовно людини, так і щодо національних інформаційних систем загалом. Одним з наслідків цього є спроба тотальної семантизації національної реальності, під час якої одні народи перетворюються у символи агресивності та дестабілізації «нового світового порядку», а інші стають уособленням жертви.

На сьогодні потужні ЗМІ ефективніше визначають, ініціюють суспільні зміни і громадську думку, ніж прийняті парламентом закони чи рішення суду. Водночас, незважаючи на певну самодостатність характеру медіавпливу на реальність, він перебуває у фарватері ідеологічних стратегій, є засобом успішного їх поширення. Сила медіа-семантизації особливо помітна у тих суспільствах, де недостатньо розвинутий національний інформаційний простір. Для послаблення негативних тенденцій важливо перехопити інформаційну ініціативу в загальнонаціональному масштабі.

Зазначимо, що в епоху інформаційної глобалізації найстабільнішою є мова та її комунікативні можливості підтримувати в людях національну ідентичність навіть в умовах, коли вони не мають чітко означеної території для спільного проживання,

тобто коли не спрацьовують геодетерміністичні принципи ідентифікації. У світі, що піддається культурній гомогенізації за посередництвом ідеології модернізації і силиглобальних медіа, мова як безпосереднє вираження культурного стає засобом захисту культурного виживання, останнім bastіоном самоконтролю, прихистком для ідентифікаційного значення.

Електронна глобальна комунікація впливає на мову кількома способами. По-перше, вона змінює принцип використання мови. Інтернет ускладнює не тільки лінгвістичну присутність нації у глобальному комунікаційному процесі, а й прагматизує використання мови, тобто робить акцент на функціональному призначенні мови – засобу комунікації. По-друге, стимулює потребу створення глобальної мови, на яку претендує англійська. Всесвітня комп'ютерна мережа посилює позиції цієї мови і, таким чином, сприяє тенденції до нівелювання національних ідентичностей. По-третє, вона впливає на використання інших національних мов. Бурхливий розвиток транснаціональної монополізації електронних ЗМІ ускладнює захист національно-мовної самобутності інформаційної діяльності. Єдина глобальна мова відкриває могутній інформаційний канал, дуже ефективний засіб впливу на світогляд, свідомість, а отже, й на політичні, економічні, культурні процеси у світі, особливо у пострадянському просторі [3, с. 13]. У контексті зазначених тенденцій глобалізації комунікативного простору особливого значення набуває проблема збереження національної ідентичності та самобутності українського інформаційного простору.

З розпадом СРСР суспільства країн СНД, які протягом тривалого часу були інформаційно закритими, відчули на собі тиск потужного інформаційного потоку із Заходу, оскільки в умовах глобалізаційних процесів жодна держава вже не має можливості ізолюватися від зовнішнього світу, а національні суспільства можуть досить легко втрачати свій специфічний менталітет і потрапляти під вплив інших культур. Оскільки глобалізаційні процеси вже є загальновизнаним фактом, збереження культурних традицій, національного менталітету та національно-культурної цілісності стає першочерговим завданням. При цьому саме мас-медіа можуть відіграти вирішальну роль у підсиленні консолідації суспільства й збереженні його національно-культурної самобутності.

Національний інформаційний простір – надзвичайно важливе культурне і політичне поняття, яке у ранговій шкалі соціальних цінностей можна поставити на друге місце після державної незалежності. Держава зобов'язана забезпечити використання свого інформаційного простору в інтересах суспільства та його членів.

Якщо вона цього не робить, то її інформаційний простір буде використаний проти неї самої.

Сучасні українські мас-медіа активно впроваджують у свідомість українців осередненні стереотипи масової свідомості й поведінки. Усе подається під гаслом «загальнолюдських цінностей». Процес самоідентифікації ЗМІ й суспільства загалом прямо пов'язаний з наявністю національної ідеї, зрозумілої ідеології [4, с. 123-167, 239-265]. Отже, входження України в європейський інтеграційний простір і визнання її європейськими партнерами потребує значної активності не лише в соціально-економічній та політичній перебудові України, а й в забезпеченні інформаційно-іміджевої підтримки інтеграції країни як на національному, так і регіональному рівнях.

Література:

1. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія / М.А. Козловець. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 209 с.
2. Левченко Л. Л., Яроцький Л.В. Філософські основи інформації. – Житомир: Полісся, 2007. – 287 с.
3. Лильо Т. Я. Глобалізація комунікаційного простору і процеси національної ідентифікації у посткомуністичному світі. Автореф. дис. канд. філол. наук / Т.Я. Лильо. – К., 2001. – 19 с.
4. Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека / О.В. Карпенко – К.: Нора-Друк, 2006. – 303 с.

Анастасія Каплієнко
магістрантка кафедри української мови і літератури ІДГУ
(м. Ізмаїл, Україна)

НАЦІЄЦЕНТРИЧНІ ІНТЕНЦІЇ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Тема «Довженко і націоналізм» радянською офіційною наукою була закрита. Тому і невідомі біографічні реалії, й сторінки його творчості відповідного тематичного спектру тенденційно замовчувалися, не підлягали оприлюдненню, тим паче – науковому осмисленню й популяризації. Сьогодні значна частина цього матеріалу стала відома з різних джерел. Спробуємо систематизувати окремі аспекти життєтворчості митця в ракурсі його націєцентричних інтенцій.